

IMPACTUL RĂZBOIULUI DIN UCRAINA ASUPRA PROCESULUI DE INTEGRARE EUROPEANĂ A REPUBLICII MOLDOVA

Radj CĂRBUNE

SUMMARY

The Eastern Partnership Summit, December 15, 2021, seemed to record a failure for the Eastern Partnership and offered a hope of control in the region by the Russian Federation. In fact, the only important aspects recognized at the Summit, for Georgia, the Republic of Moldova and Ukraine, being those of strengthening cooperation with the EU, as well as taking note of the European aspirations of the partners. The subject of the European future of the Republic of Moldova seemed to have lost relevance when on February 24, 2022, Russia attacked Ukraine, triggering an open conflict of direct aggression against the Ukrainian state. The war in Ukraine opened a new page in the relations between the EU - Ukraine, Moldova, Georgia by submitting applications for EU membership, February 28 Ukraine, March 3 - Georgia and Moldova. The European Commission assessed the suitability of the candidate countries on the basis of "respect and commitment" taking into account the provisions of Article 2 of the TEU, which includes, among others, the rule of law, democracy, non-discrimination, opining that Ukraine and Moldova should be granted the status of candidate by the European Council – but not Georgia.

Keywords: war, democracy, armed forces, aggression, integration, politics, freedom, negotiations.

REZUMAT

Summitul Parteneriatului Estic, 15 decembrie 2021, părea că consemnează un eșec pentru Parteneriatul Estic și oferea o speranță de control în regiune, a Federației Ruse. În fapt singurele aspecte importante recunoscute la Summit, pentru Georgia, Republica Moldova și Ucraina fiind acelea de a consolida cooperarea cu UE, precum și sa luat act de aspirațiile europene a partenerilor. Subiectul viitorului European al Republicii Moldova părea să fi pierdut din actualitate în condițiile când la 24 februarie 2022 Rusia a atacat Ucraina fiind declanșat un conflict deschis de agresiune directă a statului Ucrainean. Războiul din Ucraina deschidea o nouă pagină a relațiilor dintre UE – Ucraina, Moldova, Georgia prin depunerea cererilor de aderare la UE , 28 februarie Ucraina , 3 martie – Georgia și Moldova. Comisia Europeană a evaluat aptitudinea țărilor candidate pe baza „respectului și angajamentului” ținând cont de prevederile

articolul 2 din TUE, care include, printre altele, statul de drept, democrația, nediscriminarea, opinând că Ucrainei și Moldovei ar trebui să li se acorde statutul de candidat de către Consiliul European – dar nu și Georgiei.

Cuvinte cheie: război, democrație, forțe armate, agresiune, integrare, politică, libertate, negocieri.

Summitul Parteneriatului Estic, 15 decembrie 2021, părea că consemnează un eșec pentru Parteneriatul Estic și oferea o speranță de control în regiune, a Federației Ruse. În fapt singurele aspecte importante recunoscute la Summit, pentru Georgia, Republica Moldova și Ucraina fiind acelea de a consolida cooperarea cu UE, precum și sa luat act de aspirațiile europene a partenerilor. Subiectul viitorului European al Republicii Moldova părea să fi pierdut din actualitate în condițiile când la 24 februarie 2022 Rusia a atacat Ucraina fiind declanșat un conflict deschis de agresiune directă a statului Ucrainean.

Înalții oficiali ai Comisiei Europene, ai Consiliului European, au transmis mesaje de sprijin pentru Ucraina, și nu doar mesaje de sprijin, dar și suport concret – financiar, militar, politic – în lupta față de agresiunea Rusiei. Măsurile venite din partea Uniunii Europene în comun cu Statele Unite pentru a sancționa agresiunea din partea Rusiei au influențat procesul de integrare europeană într-un mod pozitiv. Ucraina avea nevoie de mesaje puternice politice și geopolitice de susținere iar conducerea Ucrainei a acționat rapid și a făcut tot posibilul pentru a accelera procesul de aderare la Uniunea Europeană și de a obține o recunoaștere a acestei perspective europene.

Pe 24 februarie 2022, Rusia declanșa invazia armată asupra Ucrainei, lăsând mii de soldați și echipamente militare în apropiere de granițele Ucrainei, și ceea ce se credea inițial a fi o agresiune pentru capturarea definitivă a regiunilor Donețk și Lugansk din estul țării s-a transformat într-un război total care a cuprins întreaga țară. Războiul Rusiei împotriva Ucrainei a schimbat ordinea de securitate europeană și mondială în același timp a influențat foarte mult și percepțiile la nivelul Uniunii Europene în special la nivel de comunicare a liderilor de guverne, de state.

Războiul din Ucraina deschidea o nouă pagină a relațiilor dintre UE – Ucraina, Moldova, Georgia prin depunerea cererilor de aderare la UE , 28 februarie Ucraina , 3 martie – Georgia și Moldova. Comisia Europeană a evaluat aptitudinea țărilor candidate pe baza „respectului și angajamentului” ținând cont de prevederile articolul 2 din TUE, care include, printre altele, statul de drept, democrația, nediscriminarea, opinând că Ucrainei și Moldovei ar trebui să li se acorde statutul de candidat de către Consiliul European – dar nu și Georgiei.

În cadrul Consiliului European din 23 iunie 2022, liderii UE au acordat Republicii Moldova statutul de țară candidată la UE deschizând noi perspective de dezvoltare de care Moldova poate beneficia, precum:

- perspectivă exactă de aderare la Uniunea Europeană,
- justiție corectă, instituții publice reziliente,
- acces la o piață internațională extinsă pentru producătorii moldoveni,
- dezvoltare durabilă, independență economică și energetică, atractivitate pentru investitori străini, asistență și sprijin pentru realizarea reformelor în domeniile-cheie,
- acces direct la programe europene.

În momentul în care zilele războiului nu mai sunt numărate, sau poate periodic cineva își mai aduce aminte, se creează impresia că această stare de tensiune, bombardamente și lupte e pentru un timp îndelungat. Cineva poate că se deprinde cu această stare de război, altcineva acumulează experiență și este gata să continue să-și apere Patria și neamul. Alții se cred atotputernici și continuă să înainteze prin acapararea de noi și noi teritorii, regiuni, orașe. Doar că nu este bine când o stare de război se transformă într-o “normalitate continuă”. La mulți se trezește acel instinct de autoapărare și sunt în permanență cu ochii în patru.

Periodic se încearcă, să se includă pe ordinea de zi subiecte de ordin propagandistic care contribuie la continuitatea acestui proces “războinic”. Unul din acestea (subiecte) ar fi că ambasada rusă de la Chișinău caută pretexte ca armata rusă să invadeze Republica Moldova. Mai mult ca atât, ambasada FR de la Chișinău, deschide o adresă “specială” de email (ca și așa-numita operațiune militară specială) la care primește plângeri din partea cetățenilor ruși și a compatrioților de pe teritoriul RM care se simt discriminați și intimidați. Cică, mulți ruși se plâng de acțiuni violente (mititeii de ei). Mi-ar fi interesant să aud, din partea cui sunt aceste acțiuni violente și această discriminare. Sau poate că invers, noi, populația majoritară, în această perioadă dificilă suntem discriminați inclusiv prin acele mesaje propagandistice de gen (Путин наш, Молдавия (așa o numesc rușii) это Россия, беженцы нам не нужны). Invadatorul și ocupantul încearcă să o facă pe jertfa, intonând mesaje precum că rușii din RM sunt discriminați pe motive naționale, lingvistice, culturale, religioase și de altă natură. Tot aceștea, așa-numiții reprezentanți ai misiunii diplomatice ruse din Chișinău, spun precum că, noi populația majoritară săvârșim acte cu caracter violent și acțiuni care amenință viața și sănătatea rușilor din țara noastră. Ori cei de la ambasada rusă de la Chișinău sunt țieniți, ori nu mai înțeleg nimic. Din data de 24.02.2022, ba chiar și pâna atunci, nu prea am auzit cazuri, sau chiar deloc, precum că noi moldovenii

fi discriminăm și le violăm drepturile rușilor, cu toate că de multe ori ar fi cazul să-i punem la respect.

La moment Ucraina apără libertatea întregii regiuni și în special a vecinului apropiat, Republica Moldova. Este momentul oportun pentru Chișinăul oficial de a formula un plan clar de reglementare urgentă a conflictului transnistrean, doar că aici depinde cât de grăbită este conducerea întru soluționarea acestuia.

Întrebarea numărul unu la ordinea de zi este dacă va fi sau nu invadată Republica Moldova de către Federația Rusă? Și la această întrebare este o neclaritate absolută reieșind din imprezibilitatea rușilor. În 2014 nimeni nu a crezut că armata rusă va merge mai departe de Donețk și Lugansk, astăzi, prin semnarea decretelor nr.685 și 686, din 29.09.2022, Putin recunoaște suveranitatea și independența regiunilor Zaporojie și Herson. Măine unde vor mai ajunge?

Așa sau altfel, în orice situație și circumstanțe, Republica Moldova trebuie să fie pregătită de ulterioarele scenarii ce țin de criza energetică, politico-diplomatică, umanitară și militară.

Invadarea Ucrainei de către Rusia a dat emoții și la Chișinău, unde s-a vorbit de riscul ca Republica Moldova să fie următoarea țintă a Moscovei, lucru sugerat și de propaganda rusă. Pe de altă parte, momentul poate fi exploatat de Republica Moldova pentru a se desprinde definitiv de Rusia și a își accelera integrarea în lumea occidentală.

Una mai specifică este situația Republicii Moldova în contextul războiului din Ucraina. Un stat mic care, de la proclamarea independenței în 1991, a oscilat permanent între Est și Vest. Un stat care se declară neutru din punct de vedere militar, dar care are staționate trupe ruse pe teritoriul său, în regiunea separatistă transnistreană, pe care guvernul de la Chișinău nu o controlează.

Războiul din Ucraina a scos la suprafață multitudinea de probleme pe care le are Republica Moldova sau pe care le va avea de acum încolo din cauza invaziei Rusiei în țara vecină. În același timp, războiul a creat și o serie de oportunități pe care Chișinăul nu le-a avut până în prezent și pe care ar trebui să le valorifice pentru a-și consolida securitatea energetică, economică, informațională, cibernetică etc.

Cel mai mare risc derivă din amenințarea militară rusă. În cazul în care ar reuși să spargă apărarea ucraineană în regiunile Mikolaev și Herson și să ajungă la Odessa, trupele ruse ar putea invada și întreaga Republică Moldova. În cazul unui scenariu mai fericit, s-ar putea limita doar la Transnistria.

Faptul că Republica Moldova a fost vizată în planurile inițiale ale Rusiei o demonstrează și acea hartă pe care președintele belarus, Aleksandr Lukașenko, le-a prezentat-o generalilor săi într-una din ședințele de la începutul războiului din Ucraina. Pe harta respectivă erau trasate direcțiile în care urmau să avanseze forțele ruse, iar una din aceste direcții viza Republica Moldova. Mai exact, săgeata care arăta direcția de mișcare a unităților ruse era îndreptată spre estul Republicii Moldova, unde se află și regiunea transnistreană, așa că nu este foarte clar dacă Moscova viza toată țara sau doar teritoriul ei separatist.

Nefiind membru NATO sau a vreunei alte alianțe militare și neavând o armată eficientă, Republica Moldova nu ar putea face față unei invazii ruse și ar fi ocupată foarte repede. Aceasta este amenințarea cea mai mare la adresa Chișinăului.

Chișinăul trebuie să fie pregătit de o eventuală invazie a armatei ruse în Ucraina, lucru care va afecta nemijlocit Republica Moldova. O spun experții în securitate, după ce militarii ruși au organizat exerciții și aplicații cu lansatoare de grenade, în regiunea transnistreană, anunț făcut de Ministerul rus al Apărării. Între timp, autoritățile de la Kiev trag un semnal de alarmă privind noi amenințări la adresa securității Ucrainei venite din stânga Nistrului.

Tot mai des apar detalii din planul secret elaborat de serviciul de securitate al Rusiei, FSB, pentru destabilizarea Republicii Moldova prin sprijinirea grupurilor pro-ruse, utilizarea Bisericii Ortodoxe și amenințarea cu oprirea aprovizionării cu gaze naturale (CNN).

Documentul, care pare să fi fost scris în 2021 de către Direcția pentru Cooperare Transfrontalieră a FSB, are numele „Obiective strategice ale Federației Ruse în Republica Moldova”. Acesta stabilește o strategie pe 10 ani pentru readucerea Moldovei, o fostă republică sovietică, în sfera de influență a Rusiei. Planul prevede ca Republica Moldova să fie ținută sub control cu ajutorul gazelor rusești și declanșarea conflictelor sociale, precum și încercarea de a bloca eforturile Chișinăului de a câștiga influență în regiunea separatistă Transnistria, unde sunt staționați aproximativ 1.500 de soldați ruși. Documentul de cinci pagini este împărțit obiective pe termen scurt, mediu și lung. Printre obiectivele imediate se numără „sprijinirea forțelor politice moldovenești care susțin relații constructive cu Federația Rusă” și „neutralizarea inițiativelor Republicii Moldova care vizează eliminarea prezenței militare ruse în Transnistria”. Obiectivele pe termen mediu includ „opозиția față de politica expansionistă a României în Republica Moldova” și „opозиția față de cooperarea dintre Republica Moldova și NATO”.

Cel mai mare risc derivă din amenințarea militară rusă. În cazul în care ar reuși să spargă apărarea ucraineană în regiunile Mikolaev și Herson și să ajungă la Odessa, trupele ruse ar putea invada și întreaga Republică Moldova. În cazul unui scenariu mai fericit, s-ar putea limita doar la Transnistria.

O altă vulnerabilitate rămâne securitatea informațională și impactul dezinformării și al propagandei ruse asupra societății din Republica Moldova. Există încă o bună parte din cetățenii moldoveni care susțin Rusia în războiul purtat împotriva Ucrainei. Un sondaj realizat de compania Magenta Consulting la începutul lunii martie arată că 20% din cei intervievați sunt „de partea Rusiei”. Este adevărat, numărul celor care susțin Ucraina era de 51%.

În aceste condiții, ar trebui grăbit și procesul de integrare în piața energetică europeană. Primii pași au fost făcuți deja. A fost construit și dat în folosită gazoductul Iași-Chișinău, care a asigurat conectarea Republicii Moldova la rețelele de gaze din UE și care ar putea asigura livrările necesare (nu și pentru Transnistria) în cazul în care Gazprom ar închide robinetul. De asemenea, Republica Moldova, alături de Ucraina, a reușit să se conecteze la rețelele electrice europene. E adevărat, prin Ucraina, ceea ce ar face ca prețul curentului livrat în Republica Moldova din spațiul comunitar să fie destul de ridicat. Totuși, ar asigura cu curent electric Moldova în situația în care Centrala Termoelectrică de la Cuciurgan, de unde Chișinăul procură în prezent curent, ar refuza să îl mai livreze. Centrala este situată în Transnistria și este controlată de o companie rusă. Pentru a avea însă o siguranță mai mare, ar trebui accelerată construcția liniei de înaltă tensiune Isaccea-Vulcănești-Chișinău care a început deja și care ar conecta Republica Moldova la rețelele din România.

Toate aceste abordări, cifre și analize, ne dau de înțeles că după 32 de ani de independență, Republica Moldova a ajuns la momentul identificării altor vectori și prestabilirii unor noi procese politice interne și externe.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

1. <https://lidmoldova.org/2022/11/01/influentele-razboiului-ruso-ucrainean-asupra-procesului-de-integrare-europeana-a-republicii-moldova/> (accesat 13.06.2023)
2. wordpress.com/post/radjcarbune.wordpress.com/368 (accesat 13.06.2023)
3. wordpress.com/post/radjcarbune.wordpress.com/389 (accesat 13.06.2023)

4. <https://www.veridica.ro/analize/ce-inseamna-razboiul-din-ucraina-pentru-republica-moldova-intre-riscul-de-a-deveni-urmatoarea-tinta-a-rusiei-si-sansa-de-a-se-orienta-definitiv-catre-occident> (accesat 13.06.2023)
5. <https://tvr Moldova.md/actualitate/chisinaul-trebuie-sa-fie-pregatit-de-o-eventuala-invazie-a-armatei-ruse-in-ucraina-lucru-care-va-afecta-nemijlocit-r-moldova-spun-expertii-in-securitate/>(accesat 28.08.2023)
6. <https://www.studio-l.online/actualitate/razboiul-din-ucraina-planul-lui-putin-de-destabilizare-r-moldova-de-ce-se-grabesc-rusii-sa-l-puna-aplicare/>(accesat 28.08.2023)
7. <https://www.veridica.ro/analize/ce-inseamna-razboiul-din-ucraina-pentru-republica-moldova-intre-riscul-de-a-deveni-urmatoarea-tinta-a-rusiei-si-sansa-de-a-se-orienta-definitiv-catre-occident> (accesat 28.08.2023)

Date despre autor:

CĂRBUNE Radj,

lector universitar USPEE “C. STERE”,

Facultatea Drept, Relații Internaționale și Științe Socio-Umane

Adresa de email: radjcarbune0@gmail.com